

УДК 738.3/.8(477.86-21)-057.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/67-2-23>**Микола ЧОРНИЙ,**

orcid.org/0000-0002-0711-046X

аспірант кафедри теорії та історії мистецтва

Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури

(Київ, Україна) mikolchornii@gmail.com

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОСІВСЬКОЇ МАЛЬОВАНОЇ КЕРАМІКИ XXI СТОЛІТТЯ

У статті зроблено спробу вивчити та проаналізувати літературні, історичні, краєзнавчі та мистецтвознавчі джерела, котрі містять інформацію про історичний аспект розвитку косівської мальованої кераміки. Розглянуто праці відомих українських та зарубіжних знавців, зокрема, Ю. Лащука, К. Матейко, С. Брайчевського, Л. Данченко, Г. Івашків, Р. Мотиль, А. Колупаєвої, Н. Манучарової, Т. Романець, М. Селівачова, О. Соломченка, О. Слободяна, М. Гринюк, Л. Вербицького, Р. Кайндаля, Е. Кауфмана, Т. Северина.

Важливе значення в науковому дослідженні відіграє аналіз мистецтвознавчої літератури, де загалом висвітлено мистецько – культурні процеси, пов'язанні з європейським та українським мистецтвом XX – XXI століття.

Косівська мальована кераміка стала мистецьким явищем, який внесено у 2019 році до Репрезентативного переліку ЮНЕСКО нематеріальної культурної спадщини людства. Побутування косівської мальованої кераміки у своєму історичному розвитку укладається великим числом різноманітних форм і заходів, які детермінуються життєвою потребою. Форми і заходи набувають сталого процесу і згодом стають традиційними для косівських майстрів. У цій цілісній традиційності свій сегмент займає надання естетичного оздоблення кераміки. Фрагментарне оздоблення переростає, еволюціонує у повноцінну форму збереження та розвитку наслідки якого ми називаємо декоративно ужитковим мистецтвом, яке вбирає у себе, за естетичним та й сюжетним змістом, притаманне народу чи тій локальній його частині, набуто світоглядність і світобачення, які виконують маркерну, пізнавальну місію народу.

Багатий та різноплановий спадок ще розлого не досліджений мистецтвознавцями, вимагає ґрунтовного аналізу, вивчення історіографії, чим і зумовлена актуальність наукового дослідження.

Ключові слова: косівська мальована кераміка, мистецтвознавча література, народні майстри, професійні майстри, мистецькі процеси, наукові дослідження, історія походження, мистецький простір.

Mykola CHORNYI,

orcid.org/0000-0002-0711-046X

Graduate student at the Department Theory and History of Art

National Academy fine arts and architecture

(Kyiv, Ukraine) mikolchornii@gmail.com

THE HISTORIOGRAPHY OF THE STUDY OF THE PAINTED CERAMICS OF KOSIV OF THE 21ST CENTURY

The article attempts to study and analyze literary, historical, local history, and art history sources that contain information about the historical aspect of the development of Kosiv-painted ceramics. The works of well-known Ukrainian and foreign experts were considered, particularly Yu. Laschuk, K. Mateyk, S. Brychevskiy, L. Danchenko, G. Ivashkiv, R. Motil, A. Kolupaeva, N. Manucharova, T. Romanets, M. Selivachova, O. Solomchenko, O. Slobodian, M. Hryniuk, D. Goberman, L. Verbytskyi, R. Kaindal, E. Kaufman, T. Severin.

The analysis of art history literature, which generally highlights the artistic and cultural processes associated with European and Ukrainian art of the 20th and 21st centuries, plays an important role in scientific research.

Kosiv painted ceramics has become an artistic phenomenon that was inscribed on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity in 2019. In its historical development, the use of Kosovo painted ceramics is characterized by a large number of different forms and activities that are determined by the need of life. Forms and activities acquire a steady process and eventually become traditional for Kosiv masters. The aesthetic decoration of ceramics occupies its own segment in this holistic tradition. Fragmentary decoration grows, evolves into a full-fledged form of preservation and development; the consequences of which we call decorative and applied art, which absorbs the aesthetic and narrative content inherent in the people or that local part of it, the acquired worldview and worldview that fulfill the marker, cognitive mission of the people.

The rich and diverse heritage has not yet been extensively studied by art historians, and requires a thorough analysis and study of historiography, which is why this research is relevant.

Key words: Kosiv painted ceramics, art history literature, folk craftsmen, professional craftsmen, artistic processes, scientific research, history of origin, artistic space.

Постановка проблеми: По при різні погляди на процес засвоєння традиційної мистецької спадщини варто зазначити, що необхідною ланкою, яка забезпечує життєдіяльність нових творів в культурі є народне декоративно прикладне мистецтво. В нашому випадку, косівська мальована кераміка. В Україні на сьогодні, доволі відчутна сильна централізація не тільки суспільно політичного, але й культурно мистецького життя. Видається, що посиленої уваги варто привертати до унікальних мистецьких осередків, де існують живі явища народного декоративно – ужиткового мистецтва, які своїми надбаннями зробили вагомий внесок в історію українського мистецтва і культури.

Власне, таким мистецьким явищем є косівська мальована кераміка яка у 2019 році внесена до Репрезентативного переліку ЮНЕСКО нематеріальної культурної спадщини людства. Багатий та різноплановий спадок ще недосліджений розлого фахівцями, вимагає ґрунтовного мистецтвознавчого аналізу; вивчення історіографії, чим обумовлена актуальність нашої розвідки.

Мета статті: вивчити і проаналізувати літературні, історичні, краєзнавчі та мистецтвознавчі джерела косівської мальованої кераміки визначеного періоду.

Метою дослідження є вивчення реального стану українського декоративно – ужиткового мистецтва та вивчення перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу: Основою становить комплекс матеріалів у результаті вивчення яких виділено такі групи: загальні праці з історії декоративно – ужиткового мистецтва; монографії; періодичні видання; архівні матеріали.

З огляду на завдання, поставлені у дослідженні, звернемо увагу на українські історичні та культурні проблеми ХХ століття, які досі подавалися тенденційно. Опрацьовано дотичні до теми праці, що стосуються державотворення, зокрема в Західній Україні 30–70-х років ХХ століття.

Вагоме значення для дисертаційного дослідження має аналіз мистецтвознавчої літератури, де загалом розкриваються мистецькі процеси, пов'язані з європейським та українським мистецтвом ХХ століття. Все це дало змогу з'ясувати в контексті яких історичних і культурно – мистецьких процесів формувалася косівська мальована кераміка.

Ціним для дослідження стали монографічні розробки відомих мистецтвознавців Ю. Лащука (Лащук, 1966: 4), О. Слободяна (Слободян, 1982: 6), М. Гринюк (Гринюк, 2002: 1), А. Колупаєвої (Колупаєва, 2001: 3), Р. Мотиль (Мотиль, 2018: 5), Г. Івашків (Івашків, 2015: 15). Проте цим науковим працям властивий здебільшого вибірко-

вий фактологічно – описовий підхід без глибокого аналізу творчості народних та професійних майстрів довоєнного та післявоєнного періоду, урахування історико культурних чинників.

З огляду на поставленні завдання важливим було дослідження витоків виникнення промислу, виявлення творчих досягнень народних майстрів кожної епохи, зокрема, періоду кінця ХІХ – початку ХХ століття, в якому черпаємо погляд та оцінки тогочасним мистецьким і суспільним подіям.

Дослідження художньої мови та унікальності косівської мальованої кераміки є важливим усвідомлення і переосмислення дослідницької бази попередніх наукових знахідок, в яких простежуються різні проблеми, що існують. Однак, у вивченні косівської мальованої кераміки є проблеми, які потребують перегляду та детального вивчення.

Зокрема, історії походження народного промислу, етапів розвитку стилістичних особливостей формотворення та декорування гончарних виробів.

Аналізуючи наукові дослідження останніх десятиріч, не знаходимо систематизованого викладу про творчість народних і професійних майстрів – керамістів ХХ – ХХІ століття, адже їхні твори суттєво впливали на розвиток стилістичних та художніх особливостей косівської мальованої кераміки. Безліч чинників (історичних, мистецьких, звичаєво – побутових), які чітко простежуються на різноманітних традиційних формах, властивих для косівської мальованої кераміки (дзбанки, вази, свічники, горнята, тарелі, миски а також, декоративні плитки, кахлі), ще досі не вивчені.

На сьогодні існує прогалина у вивченні побутування традицій косівської мальованої кераміки в умовах радянської ідеології 70–80-х років ХХ століття.

В сучасному мистецькому просторі України давно визріла основна проблематика: історія вивчення та сучасний стан знань про гончарство Гуцульщини та Покуття, історію гончарних осередків Гуцульщини, виникнення й розвиток гончарства в Гуцульщині від найдавніших часів до сьогодення, дефініції «гуцульська кераміка», «косівська кераміка», «покутська кераміка», зрештою, «косівська мальована кераміка».

З другої половини ХІХ ст. формується розуміння необхідності детального й ретельного дослідження художньої кераміки, народної технології виготовлення. Зокрема, проблематику технології місцевого гончарного виробництва висвітлив польський етнограф Тадеуш Северин у своїй праці, «*Pokutska majolik ludowa*», яка була видана у 1929 році.

Своїми науковими дослідженнями Ю. П. Лащук наполегливо утверджує власний погляд на працю гончара як на високе мистецтво народопису, показує світові велич і унікальність українського гончарства.

Частина фактологічно цінної інформації була віднайдена у публікаціях що стосуються пізнання її джерел, локальних особливостей, провідних майстрів, це відноситься до праць сучасних мистецтвознавців, таких як О. Слободян (Слободян, 2002: 12), (Слободян, 2004: 13), М. Гринюк (Гринюк, 2002: 1), Г. Івашків (Івашків, 2008: 2), А. Колупаєвої (Колупаєва, 2001: 16), (Колупаєва, 1988: 17).

Майже понад століття увагу етнографів, етнологів та мистецтвознавців цікавлять питання, пов'язанні з історичним розвитком, технологією, типологією, локальними і національними відмінностями, а також художніми й стилістичними особливостями косівської мальованої кераміки. На перший погляд видається що в цій галузі мистецтвознавчої науки вже все досліджено. Навіть досить значна кількість наукових видань та розвідок не дає відповіді на нез'ясовані проблеми. Хоча українські мистецтвознавці й торкалися окремих суттєвих моментів походження косівської мальованої кераміки, орнаментики гончарних виробів, тому й дотепер не визначено провідних майстрів ХХ–ХХІ ст., орнаментальні мотиви й елементи декоративного оздоблення. Актуальним залишається осмислення специфіки декору та формотворення в загальнонаціональному та загальноєвропейському контексті.

Звичайно, основне завдання цього дослідження – простежити художні та стилістичні особливості декоративного оздоблення кераміки в еволюції основних орнаментальних, технологічних і типологічних структур, визначити місце і роль косівської мальованої кераміки у культурному середовищі гуцулів ХХ–ХХІ століття, а також окреслити осередки, виокремити майстрів, визначити художні ідеї майстрів керамічних виробів.

У комплексному аналізі формотворення і декору розширюються характеристики його абстрагованих форм (прямих і хвилястих ліній, знаків зигзага, ромба, трикутника, сітки, прямого та скісного хрестів, свастики, спіралі, безконечника тощо), витоки яких сягають доісторичної доби і прослідковуються на низці пам'яток різних археологічних культур. Важливе значення носить проблема дослідження та вивчення рослинних, орнітоморфних і зооморфних мотивів: гілки, розетки, букета «вазона», волошки, ромашки, виноградні грона, гірлянди, «вінка», оленя, коня, корови, вівці, барана, вола, риби, птаха, а також сакральних та міфологічних образів.

Дослідження зображення святих не лише на кахлях, як це розглядалося досі у мистецтвознавстві, а й на мисках, полу мисках, дзбанках, плесканцях та інших предметах, дає можливість розширити коло цих образів, поглибити їхні художні характеристики, доєднати зображення сакральних споруд (церков, дзвіниць, каплиць), виокремити місця побутування таких гончарних виробів у керамічних осередках Гуцульщини та Покуття, а відтак встановити коло майстрів, які культивували такі художні образи. Визначення провідних та рідкісних орнаментальних мотивів та елементів, низки іконографічних структур у косівській мальованій кераміці сприяє її ідентифікації, глибокому осягненню декоративного оздоблення гончарних виробів як цілісної мистецької та орнаментальної системи.

Акцентуємо увагу на мистецтвознавчих процесах радянського часу і періоду кінця ХХ–ХХІ століття, коли Україна стала незалежною, і потреба у вивченні художньої кераміки стала на часі.

Дослідження відомої вченої Катерини Матейко та інших дослідників в повній мірі заповнили прогалину у вивченні народної художньої кераміки західних областей України. Катерина Матейко – автор низки статей, зокрема про фонд кераміки в музеї етнографії та художнього промислу, де знаходяться окремі згадки про кераміку Косова і Пістиня (Матейко, 1959: 18).

Фундаментальним історико-порівняльним аналізом вирізняється книга К. Матейко «Народна кераміка західних областей України РСР» (Матейко, 1959: 18).

Авторка ретельно простежує композиційні та художні технологічні риси народної кераміки окремих районів, зокрема й Гуцульщини – Кутів, Косова, Пістиня. Одночасно, вчена, дослідниця торкається і питання її історичного розвитку. Особливо цінним є термінологічний словник народної кераміки, розміщений в кінці книги (Матейко, 1959: 18).

Косівський гончарний осередок локально висвітлює Юрій Лащук (Лащук, 1956: 7), аналізує стильові особливості косівської мальованої кераміки, її еволюцію від найдавніших часів. Дослідник, у порівнянні з його попередниками, глибше характеризує вироби визначних народних майстрів Косова і Пістиня, підкреслює їх індивідуальний внесок у формування художньої мови цих гончарних осередків, вказуючи на їхню своєрідну мистецьку школу. Великий обсяг фактологічного матеріалу не дав можливості вченому докладніше розкрити розвиток керамічного виробництва, зупинитися на виникненні та фор-

мування творчої спадщини в Кутах, Коломиї, Снятині і зокрема в Пістині. В іншій праці Ю. Лашука (Лашук, 1966: 9), коротко довідуємося про розмаїття і неповторність асортименту косівських і пістинських гончарних виробів, зокрема посуду, де чільне місце займало виробництво глеків, дзбанків, мисок (Лашук, 1966: 9). За багатством і розкішністю орнаментальних і тематичних композицій керамічні вироби Гуцульщини не мають аналогів у гончарстві України, підкреслює Юрій Лашук (Лашук, 1966: 9).

Особливу увагу привертає дослідження Юрія Лашука «Покутська кераміка» (Лашук, 1998: 10), що вийшло у видавництві Державного музею заповідника в Опішному, «Українське народознавство» (1998 р.). В ній конкретно в історико-мистецькому плані розглядаються осередки гончарства на Покутті (Косів, Пістинь, Коломия), відтворено загальну схему історії розвитку цієї галузі в краї, виокремлено її багату і коштовну художню спадщину, що дійшла до наших часів. Проте, відзначаючи багато позитивних сторін цієї цінної і потрібної праці, сьогодні неможливо погодитися з автором в тому, що знамениті осередки гуцульської кераміки – Косів і Пістинь – є покутськими.

В розділі четвертому «Незалежний Пістинь» Юрій Лашук, один із перших дослідників критикує і заперечує спроби румунських етнографів видавати твори гончарів Пістиня й Косова, «що серед людності Молдови та Румунії здавна називається «де Кутті» – з Кутів, як вироби румунського народного мистецтва (Лашук, 1998: 10). Дослідник, спростовує такі твердження, ще раз слушно зауважує про унікальність декоративної системи розпису Косова і Пістиня, виникнення та розвиток якої, пояснюється місцевими давніми покутсько-гуцульськими традиціями, передусім іконописом на склі та різьбярством (Лашук, 1998: 11).

Автор монографії подає перелік асортименту гончарних виробів, проводить аналіз їх форм та орнаментальних композицій, визначаючи почерк кожного майстра, зокрема, що в свою чергу дає підставу правильно атрибутувати чимало інших, непідписаних творів групи гончарів (Лашук, 1998: 11).

Сьогодні існує багато підходів, де кожний з них найближче до пізнання предмету: генетична теорія, герменевтичний спосіб пізнання, семіотичні дослідження. Постнекласичний підхід, який нівелює різноманітні перепони, дає можливість науково підійти до такого складного явища, як косівська мальована кераміка ХХ–ХХІ століття.

Методологічною основою даного наукового дослідження стає історико-культурологічний підхід, метою якого є поєднання системно – струк-

турного аналізу з принципом історизму на діалектичній основі. Загальна картина розвитку косівської мальованої кераміки означеної доби постає як складна цілісність. У дослідженні в цій складній цілісності виявлено наскрізні лінії і відступи від них, позначено певні напрями у кожному напрямі розкрита ієрархія і детермінацію мистецьких явищ. Мистецькі явище розглянуто не тільки у статичному стані, але і в процесі становлення і розвитку, іноді в процесі перетворення, переходу на інший шлях.

Загальну картину розвитку косівської мальованої кераміки показано як існування відкритих систем, сприйнятливих до впливів і взаємодії з іншими видами мистецтва. Чітко простежується процес дивергенції – зростання багатоманітності. У цьому рухливому процесі незмінною залишаються категорії «художній образ», що традиційно є цілісністю, що здатна проявити або зробити легітимними особистісну і загальну світосприймальну, етичну і естетичну позиції народного майстра та художника – професіонала.

Смислом наукового дослідження є визначення неповторної своєрідності такого конкретного художнього явища, як косівська мальована кераміка, оцінювання естетичних і мистецьких якостей керамічних творів. При тому багато нових аспектів відкриває компаративістика, порівняльний аналіз, проведений не тільки синхронно, але й діахронічно.

Вивчення місця та ролі косівської мальованої кераміки у культурному середовищі гуцулів ХХ–ХХІ століття має не тільки теоретико-методологічний, але й історичний аспект. Воно спонукає до збирання значного фактологічного матеріалу, відомостей про майстрів, про художній процес, про розвиток промислового виробництва. Невід'ємною частиною дослідження стала пошукова робота з виявлення маловідомих творів косівської мальованої кераміки.

У загальноісторичному осмисленні проблем, які мають місце у дисертації, автор спирається на концептуальні дослідження провідних українських та зарубіжних вчених В. Щербака, М. Станкевича, О. Соломченка, Н. Манучарової, К. Матейко, Ю. Лашука, Р. Мотиль, А. Колупаєвої, Г. Івашків, С. Брайчевського, Б. Бутнік-Сіверського, А. Жука, Л. Вербицького, Р. Кайндайля, Т. Северина, В. Шухевича, О. Слободяна, О. Кушнір, М. Гринюк, М. Іванчук та інших.

Джерельною базою для написання наукової роботи стали матеріали, здобуті внаслідок наукових експедицій відділу художньої кераміки КУПДМ ЛНАМ та індивідуальних польо-

вих студії автора упродовж 2020–2022-х років на Гуцульщину в етноконтактні смуги, під час яких отримано відомості від місцевих респондентів, зафіксовано форми, декоративне оздоблення керамічних виробів косівської мальованої кераміки. Наукові розвідки проведено в населених пунктах Косівського району, Івано-Франківської області (м. Косів, смт Кути, с. Пістинь, с. Вербо-вель, с. Старий Косів). Систематизовані автором ці матеріали стали підґрунтям для обґрунтування основних концепцій такого мистецького явища, як косівська мальована кераміка.

Основним джерелом цього наукового дослідження стали колекції української кераміки України та Польщі, а саме: Археологічного музею Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, Археологічного музею Львівського національного університету ім. І. Франка, Івано-Франківського обласного краєзнавчого музею, Коломийського Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини, музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Музею Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської Національної академії мистецтв, Збірка Г. і В. Міхалевичів у Новому Санчі (Польща).

Важливим джерелом дослідження є унікальна збірка кахель XIV–XVIII ст. та ужиткової кераміки XVI – першої половини XX ст. (близько 1000 предметів) відомого колекціонера Михайла Струтинського (1937–2011) в Косові, яку він формував протягом тридцяти років і 19 січня 2019 р. подарував місту Косову, де й відкрили музей М. Струтинського.

Великою джерельною базою в дослідженні є колекції косівських колекціонерів Віктора Стовби (1950–2002) та Миколи Корнелюка (1942–2011). В них знаходяться унікальні за формою й декором свічники, тарелі, вази, куманці, сервізи, скульптура малих форм, кахлі, набори для напоїв тощо.

Міцним підґрунтям для дослідницького аналізу і реконструкції творчого процесу сьогодення стали обстеження приватних майстерень, де виготовляють сучасні гончарні вироби. Це майстерні таких знаних майстрів-художників, як Оксана Вербівська-Кабін (м. Косів, вул. С. Бандери, 12 кв. 2), Олександр Вербівський (м. Косів, вул. Степана Бандери, 40), Марія Гринюк (м. Косів, вул. Я. Галана, 36), Валентина Джуранюк (м. Косів, вул. Незалежності, 200), Іванни Козак – Ділеті (м. Косів, вул. Я. Мудрого, 28), Василя Івасюка (м. Косів, вул. Незалежності, 34а, кв. 4), Марії

Корнелюк-Гривінської і Петра Гривінського (м. Косів, вул. Т. Шевченка), Василя Стрипка (м. Косів, вул. М. Гоголя, 42), Юрія Стрипка (м. Косів, вул. М. Ірчана, 98), Миколи Фустова (м. Косів, вул. Чорновола, 3а, кв. 7), Миколи Ткача (м. Косів, вул. Б. Хмельницького, 66), Христини Урбанської (м. Косів, вул. Учителівська, 3), Ірини Цвілик-Серьогіної (м. Косів, вул. Т. Шевченка, 25, кв. 2), Уляни Шкромюк (м. Косів, вул. Т. Шевченка, 1, кв. 2), Романа і Людмили Якібчуків (Косівський р-н., с. Сводна, вул. Т. Шевченка, 15), Оксани Бейсюк (м. Косів, вул. Середня, 21), Ореста, Марії та Миколи Чорних (м. Косів, вул. Небесної Сотні, 6).

Записи, зроблені у майстернях, дали змогу створити чітке уявлення про індивідуальний художній та технологічний процес виготовлення косівської мальованої кераміки. Систематизований фактологічний матеріал (записи бесід, світлини) дає можливість створити цілісну картину про сучасний стан косівської мальованої кераміки і про творчість майстрів, художні ідеї, проблеми і перспективи. Сучасні косівські майстри-художники, залучені до творення та збереження цього виду декоративно – ужиткового мистецтва, а сучасна косівська мальована кераміка в руках майстрів набуває нового художньо-стилістичного забарвлення. Твори, виконані знаними майстрами-керамістами є дивовижним прикладом поєднання народного мистецтва із професійним, що базується на глибинних хрестоматійних витоках.

Аналіз видань проводиться з огляду на посилення в тексті наукової роботи та є підтверджуючим фактором ступеня актуальності теми. Виявлені думки авторів на розкриття проблематики, тому взято до уваги праці сучасників та минулого століття, а також іноземних дослідників, які розглядають дотичне питання.

В українському мистецтвознавстві немає праці котра була б присвячена косівській мальованій кераміці. Існує література, що лише принагідно торкається цього визначного мистецького явища. Перші згадки про гончарство осередки та його майстрів містять праці істориків кінця XVIII–XIX ст. Б. Гакета (1781), І. Вагилевича (1830), М. Вербицького (1882), В. Шухевича (1899).

Водночас, в цих творах зазначається, що серед дослідників поступово утверджується думка про мистецьку цінність керамічних творів майстрів косівської мальованої кераміки.

Окремі важливі фактори про косівському мальовану кераміку містять дослідження другої половини XX ст. початку XXI ст. К. Матейко /1956,

1957, 1959/, Ю. Лашука /1966, 1968/, О. Слободяна /2004/, Г. Івашків /2007/, Р. Мотиль /2011/, А. Колупаєвої /2001, 2009/, М. Іванчук /2006, 2007, 2010/, М. Гринюк /2020/.

Отже, в працях, що розглядалися, лише частково висвітлюється художні особливості косівської мальованої кераміки. Залишається, нерозв'язаною низка важливих питань.

Основними джерелами дослідження стали експедиції, польові матеріали, зібрані автором у 2021–2022 роках у м. Косів Івано-Франківської області та селах, які межують із Косовом.

А також, систематизацію джерельних і фактологічних матеріалів, отриманих в приватних майстернях художників – керамістів, які творчо працюють сьогодні.

Автором використані архівні матеріали Коломийського Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, музею Косівського інституту декоративного та прикладного мистецтва ЛНАМ, Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини та приватної збірки Г. Михальцевича у Новому Санчі (Польща).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринюк М. М. Роль традицій в професійному мистецтві: мистецькі студії 02. Косів : Писаний камінь, 2002. С. 35–39.
2. Івашків Г. Функція, типологія та художні особливості глиняних хрестів в Україні. *Народознавчі зошити*. 2008. № 1-2. С. 97–105
3. Колупаєва А. Гуцульські кахлі: композиції на релігійну тему. Історія Гуцульщини. Т. VI. Чикаго–Львів, 2001. С. 446–457.
4. Лашук Ю. Косівська кераміка: навчальний посібник. Київ: Мистецтво. 1966. 61 с., іл.
5. Мотиль Р. Традиційна кераміка в системі художньої освіти (на прикладі КУПДМ ЛНАМ). *Народознавчі зошити*, 2018. № 2 (140). с. 463–469.
6. Слободяна О. О. Павлина Цвілик : альбом. Київ : Мистецтво, 1982. с. 100, іл.
7. Лашук Ю. Гуцульська кераміка. Київ : державне видавництво літератури з будівництва і архітектури Української РСР, 1956. 82 с. іл.
8. Лашук Ю. Косівські гончарі. Народна творчість та етнографія. 1957. № 1. с. 63–66.
9. Лашук Ю. Косівська кераміка. Київ: Мистецтво. 1966. 61 с., іл.
10. Лашук Ю. Покутська кераміка. Опішне : Українське народознавство, 1998. 160 с., іл.
11. Severun T. Pokucka majolica ludowa / T. Severun. Krakow, 1929.
12. Слободяна О. До історії пістинської кераміки. Львів: Вісник львівської національної академії мистецтв, 2002. 322–332 с.
13. Слободяна О. Пістинська кераміка ХІХ – першої половини ХХ століття : навчальний посібник. Косів : Писаний камінь, 2004. 479 с., іл.
14. Гринюк М. Косівську мальовану кераміку визнав світ. *Образотворче мистецтво*. № 1. 2020. К. С. 88–90.
15. Івашків Г. Пластика малих форм в інтер'єрі приміщень. Народознавчі зошити. 2015. №5. С. 1099–1120.
16. Колупаєва А. Гуцульські кахлі: композиції на релігійну тему. Історія Гуцульщини. Т. VI. Чикаго–Львів, 2001. С. 446–457.
17. Колупаєва А. До питання еволюції кохляної печі в Україні. *Народознавчі зошити*. 1988-#5-с.515.
18. Матейко К. Народна кераміка західних областей України РСР (ХІХ – ХХ ст.): навчальний посібник. Київ : АН Української РСР, 1959. 45 с.

REFERENCES

1. Hryniuk M.M. (2002) Rol tradytsii v profesiinomu mystetstvi [The role of traditions in professional art] mystetski studii 02. Kosiv : Pysanyi kamin, 35-39. [in Ukrainian].
2. Ivashkiv H. (2008) Funktsiia, typolohiia ta khudozhni osoblyvosti hlynianykh khrestiv v Ukraini. [Function, typology and artistic features of clay crosses in Ukraine]. *Narodoznavechi zoshyty*. № 1-2, 97–105. [in Ukrainian].
3. Kolupaeva A. (2001) Hutsulski kakhli: kompozytsii na relihiinu temu. [Hutsul tiles: compositions on a religious theme]. *Istoriia Hutsulshchyny*. T. VI. Chykhah-Lviv, 446–457. [in Ukrainian].
4. Lashchuk Y. (1966) Kosivska keramika: navchalnyi posibnyk. [Kosiv ceramics: study guide] Kyiv : Mystetstvo. 61. [in Ukrainian].
5. Motyl R. (2018) Tradytsiina keramika v systemi khudozhnoi osvity (na prykladi KUPDM LNAM), [Traditional ceramics in the system of art education (on the example of KUPDM LNAM)] *Narodoznavechi zoshyty*. 2018. № 2 (140). 463–469. [in Ukrainian].
6. Slobodian O. O. (1982) Pavlyna Tsvilyk: albom. [Pavlyna Tsvilyk: album.] Kyiv : Mystetstvo. 100. [in Ukrainian].
7. Lashchuk Yu. (1956) Hutsulska keramika. [Hutsul ceramics.] Kyiv: derzhavne vydavnytstvo literatury z budivnytstva i arkhitektury Ukrainskoi RSR. 82. [in Ukrainian].
8. Lashchuk Yu. (1957) Kosivski honchary. [Kosiv potters.] *Narodna tvorchist ta etnografia*. 1. 63–66. [in Ukrainian].
9. Lashchuk Yu. (1966) Kosivska keramika. [Kosiv ceramics.] Kyiv: Mystetstvo. 61. [in Ukrainian].
10. Lashchuk Yu. (1998) Pokutska keramika. [Pokutska ceramics] *Opishnia: Ukrainske narodoznavechtvo*, 160. [in Ukrainian].
11. Severun T. (1929.) *Pokutska narodna maiolika [Pokucka majolica ludowa]* Cracow, 98. [in Polska]

12. Slobodian O. (2002) Do istorii pistynskoi keramiky [To the history of desert ceramics] Lviv: Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv, 322. [in Ukrainian].
13. Slobodian O. (2004) Pistynska keramika XIX – pershoi polovyny XX stolittia: navchalnyi posibnyk. [Pistyna ceramics of the 19th – first half of the 20th century: a study guide.] Kosiv : Pysanyi kamin, 479. [in Ukrainian].
14. Hryniuk M. (2020) Kosivsku malovanu keramiku vyznav svit [Kosiv painted ceramics recognized by the world] Kyiv: Obrazotvorche mystetstvo, № 1, 88–90. [in Ukrainian].
15. Ivashkiv H. (2015) Plastyka malykh form v interieri prymishchen. [Plastics of small forms in the interior of premises.] Narodoznavchi zoshyty. № 5, 1099–1120. [in Ukrainian].
16. Kolupaeva A. (2001) Hutsulski kakhli: kompozytsii na relihiinu temu [Hutsul tiles: compositions on a religious theme] Istoriiia Hutsulshchyny. Chykhah – Lviv, 446–457. [in Ukrainian].
17. Kolupaeva A. (1988) Do pytannia evoliutsii kakhlianoi pechi v Ukraini. [To the question of the evolution of the tiled stove in Ukraine], Narodoznavchi zoshyty. № 5, 515. [in Ukrainian].
18. Mateiko K. (1959) Narodna keramika zakhidnykh oblastei Ukrainy RSR (XIX–XX), [Folk ceramics of the western regions of the Ukrainian SSR (XIX–XX centuries)] Kyiv : AN Ukrainskoi RSR, 45, [in Ukrainian].